

Lapsilisätyöryhmälle 21.11.2000

Tiimi: Risto Honkanen, Rauno Saarnio, Matti Sillanpää, asiantuntijoita

1990-LUVULLA LAPSIPERHEISIIN KOHDISTUNEIDEN LEIKKAUSTEN ARVIOINTIA

Taustaa

Aineisto tarkentaa tulonsiirtojen leikkausten vaikutusten osalta tiimin lapsilisätyöryhmälle aikaisemmin toimittamia ”Lapsilisätyöryhmälle 26.9.2000”, ja osittain myös ”Suomi harmaantuu, huoltosuhde heikkenee: Lapsiperheet kansakunnan kannattavin investointi” -muistioita. Aineistot on koottu erityisesti monilapsisten perheiden näkökulmasta. Aikaisempien muistioiden viestin voi tiivistää seuraaviin kohtiin

- ❑ Investoinnit lapsiin ja perhekoon kasvuun ovat yhteiskunnalle kannattavia sijoituksia ja niihin on varaa - sitä paremmin, mitä enemmän lapsia perheessä on. Monilapsisten perheiden merkitys yhteiskuntamme tulevaisuuteen on erittäin suuri, sillä 3+perheissä kasvatetaan lähes 400 000 lasta eli yli kolmannes kaikista Suomessa asuvista lapsista.
- ❑ 1990-luvulla 3+perheiden taloudellinen asema on kuitenkin rajusti heikentynyt. Perhetukien leikkaukset ovat koskeneet erityisesti monilapsisia perheitä, samalla kun perhepoliittiset uudistukset on mitoitettu 1- ja 2-lapsisille perheille. Toimeentulo-ongelmien lisäksi 3+ perheiden elämää hankaloittaa lastenhoitoon liittyvät kysymykset, mm. eläketurvan puute ja uhka jäädä siivuun työelämästä.
- ❑ Perhekoon kasvukynnyksen poistamiseksi tulisi perhepolitiikassa kiireesti kiinnittää huomiota kahteen erilliseen tekijään: lapsista aiheutuviin kulutusmenoihin ja perhekoon kasvun vaatimiin investointeihin. Perhepolitiikan linjauksia tulisi toteuttaa myös 3+perheiden erityistarpeet näissä huomioon ottaen.
- ❑ Lapsilisä kehitettiin perheiden tueksi lapsista aiheutuvien kulutusmenojen tasaamiseen. Lapsiluvun mukaan porrastetun lapsilisän rooli on edelleenkin 3+perheille ensiarvoisen tärkeä. Lähes myytiksi muodostunut usemmasta lapsesta johtuva ”skaalaetu” ei ole koko totuus lapsiperheiden elämässä: jokainen lapsi tarvitsee yhtä paljon panostusta ja huolenpitoa. Perhekoon kasvun vaatimat isot lisäinvestoinnit asuntoon jne. tulee ottaa tarkastelussa myös huomioon.
- ❑ Luopuminen ansiotyöstä lasten hyväksi siksi aikaa, kun lapset ovat pieniä, on perheelle taloudellisesti aina epäedullista. Pienten lasten hoitaminen ja kasvattaminen pääsääntöisesti ko-

tona on vaativa ja vastuullinen työ, joka ansaitsee arvostusta. Monen lapsen kotihoito on julkiselle taloudelle ylivoimaisesti päiväkotihoidtoa edullisempaa, minkä vuoksi kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen riittävän tason turvaaminen on yhteiskunnalle kannattavaa jo lyhyellä tähtäyksellä. Kun lapsia hoitavan huoltajan perusturva-asiat uudistetaan ajan vaatimuksia vastaaviksi, myös tasa-arvo lasten hoidossa voisi toteutua nykyistä paremmin.

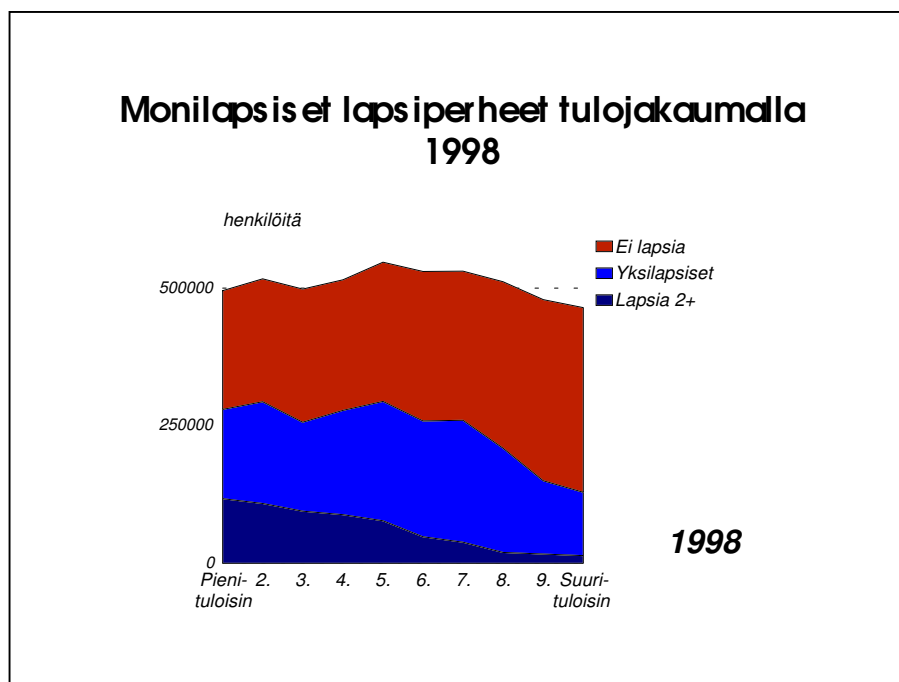
Tätä taustaa vasten tähän muistioon on koottu muutamia mielestämme huomion arvoisia taustatietoja viime vuosina lapsiperheiden elämään vaikuttaneista asioista ja niiden vaikutuksista. Näillä pyrimme osoittamaan eri näkökulmista lapsilisien lakisääteisten indeksikorotusten ja lapsimäärän mukana nousevan porrastuksen välttämättömyyden. Muistio koostuu seuraavista luvuista:

- ❑ **1. Lapsiperheiden taloudellisen aseman kehittyminen yleisesti 90-luvulla.** Tulonjakotilastot osoittavat, että lapsiperheiden taloudellinen asema on heikentynyt suhteessa lapsettomiin kotitalouksiin.
- ❑ **2. Toimeentulotukea saaneiden perheiden osuuksien muutokset lapsimäärän mukaan.** Toimeentulotukitilastot osoittavat, että 4+perheet ovat perhetyypeistä kaikista suurimmissa taloudellisissa vaikeuksissa.
- ❑ **3. Lapsilisien ja kotihoidon tuen leikkausten kohdentuminen.** Perhepoliittisten tukien leikkausten analyysi osoittaa, että leikkaukset kohdistettiin nimenomaan monilapsisiin perheisiin. Taustalla oli ajatus, että monilapsiset perheet voivat hyödyntää ns. skaalaetua, minkä vuoksi tukien ”ylikompensaatio” voidaan leikata pois.
- ❑ **4. Toimeentulotuki ja lapset.** Toimeentulotukitilastojen analyysi sekä toimeentulotukea koskevien hallitusten esitysten läpikäynti osoittavat, että monilapsisten perheiden lapset ovat kärsineet perheisiin kohdistuvista leikkauksista eniten. Toimeentulotuella olevien 3+perheiden lasten määrä on 1990-luvulla noussut noin 60 000 lapseen. Vuonna 1998 voimaan tulleessa toimeentulotuki uudistuksessa leikattiin erityisesti monilapsisten perheiden lapsikohtaisia tukia. Perusteluna oli monilapsisten perheiden skaalaetu. Leikkausten tuloksina ei kuitenkaan syntynyt todellisia säästöjä.
- ❑ **5. Yhteenveto ja suositukset.** Lopuksi on koottu aikaisempia ehdotuksia täydentäviä ja tarkentavia ehdotuksia. Keskeisenä sanomana on, että 3+perheet muodostavat oman, 1- ja 2-lapsista perheistä poikkeavan perhetyypin, joka tulee ottaa perhepoliittisia linjauksia toteutettaessa huomioon. Erityisesti halutaan korostaa sitä, että investointi monilapsiseen perheeseen on yhteiskunnan kannalta erittäin kannattava investointi – lapsikohtaiset panostukset ovat pieniä verrattuna 1- ja 2-lapsisiin perheisiin, mutta tulevaisuuden tuotot sitäkin suuremmat.

1. Lapsiperheiden taloudellisen aseman kehittyminen 1990 –luvulla

Lapsiperheiden tulorakenne on selvästi muuttunut pienituloisemmaksi vuodesta 1990 vuoteen 1998. Yhtäältä kaikkein pienituloisin ryhmä kasvoi selvästi ja toisaalta keski- ja suurituloisiin luokkiin kuuluvien lapsiperheiden määrä väheni (Hannele Sauli, Tilastokeskus).

Erityisesti lapsimäärältään 3+ perheiden taloudellinen ahdinko on 1990-luvulla lisääntynyt. 1990-luvun alkupuolella lapsiperheiden taloudellinen tilanne heikentyi erityisesti kansantalouden syvän laman ja siitä johtuneen työttömyyden vuoksi. Lama saavutti huippunsa 1994, jonka jälkeen talous alkoi nopeasti tervehtyä. 3+perheiden kannalta vaikeudet kuitenkin jatkuivat, sillä vuodesta 1995 lähtien lapsikohtaisia tukia ryhdyttiin voimakkaasti purkamaan.

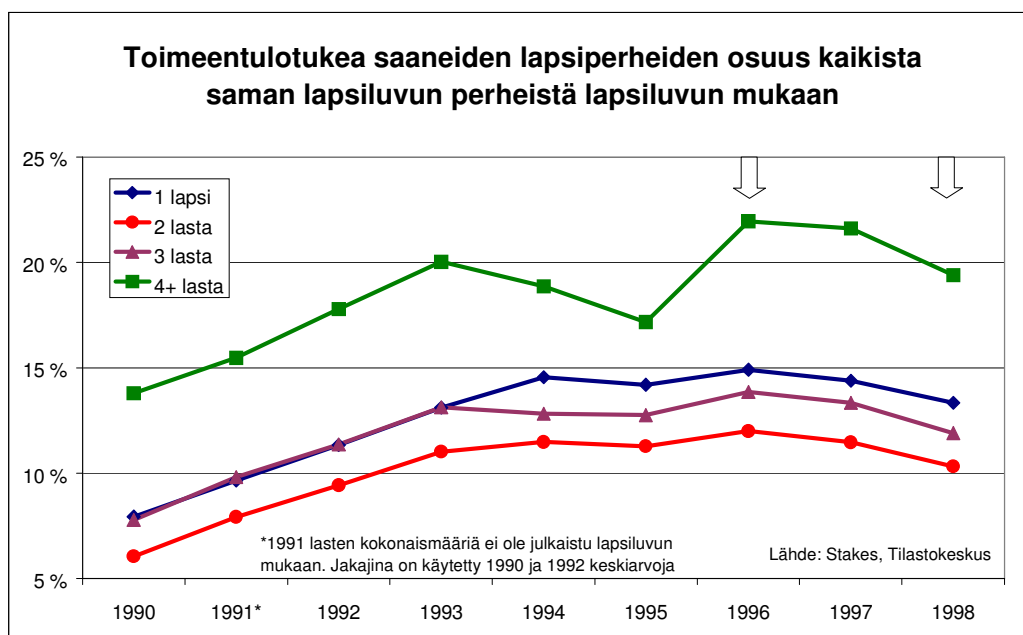
Kuvio 1: Pienituloisuus on erityisesti suurten perheiden ongelma. Jo kaksilapsiset perheet kasautuvat tuloasteikon alapäähän. (Lähde: Hannele Sauli, Tilastokeskus)

Seuraavassa ilmiöitä tarkastellaan nimenomaan perheen koon näkökulmasta, koska lasten lukumäärällä on ratkaiseva vaikutus perheen taloudellisiin mahdollisuuksiin, sekä tulojen, että menojen osalta. Esityksessä pyritään lapsikohtaiseen tarkastelutapaan. Toisin sanoen tarkastellaan esimerkiksi sitä, kuinka monta lasta on eri tukien piirissä ja mitä *lapsikohtaiset* kustannukset ovat. Tällainen tarkastelu lähtee ajatuksesta, että *lapsen kasvuun ja hyvinvointiin liittyvien tarpeiden täyttäminen on hyödyllistä ja myös kannattavaa investointia tulevaisuuteen, eikä niinkään kustannuksia, joita täytyy minimoida.*

2. Toimeentulotukea saaneiden perheiden osuuksien muutokset lapsimäärän mukaan

Kotihoidon tuen raju leikkaus vuonna 1996 oli Heikki Hiilamon tutkimuksen ”Suomen perhepoliittisen linjan kehittyminen vuosina 1990 - 1999” (Turun yliopisto, 2000) mukaan lama-ajan suurin ja äkillisin yksittäinen lapsiperheitä koskenut säästöpäätös. Lapsilisiä leikattiin 1995 ja leikkaukset olivat sitä suurempia, mitä suuremmasta lapsiperheestä oli kyse. Vuonna 1997 ansiotulovähennys sosiaalietuuksista poistui ja kotihoidontukea remontoitiin.

Kuviossa 2 on tarkasteltu toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä perheen lapsiluvun mukaan. Jotta leikkausten kohdistumisen vaikutus tulisi paremmin esiin, on tarkasteltavat toimenpiteet suhteutettu vastaaviin kokonaismääriin. Toimeentulotuessa nimittäjänä 3+ perheissä ovat kaikki 3+ perheet, eivät kaikki lapsiperheet. Näin esitetyt prosenttisarjat vastaavat toimeentulotuessa esimerkiksi kysymykseen ”miten syvällä 3+ perheet taloudellisesti uivat?” ko. ajanjaksona suhteessa muun kokoisiin lapsiperheisiin.

Kuvio 2: Viimesijaista toimeentuloturva eli toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudet kokoluokissaan, lapsettomat puuttuvat kuvasta. Graafit kuvaavat, miten hyvin ko. perhekokoluokalla menee muihin lapsiperheisiin nähden - mitä korkeampi prosentti sitä huonommin menee.

Toimeentulotuen ehtoja kiristettiin vuoden 1998 alusta lähtien. Hallituksen esityksessä laiksi toimeentulotuesta (HE 217/1997) esitettiin perusteena: ”Toisaalta... kulutustutkimusten mukaan ... on alimmissa tulonsaajaryhmissä ollut jonkin verran väljyyttä erityisesti useampilapsisten perheiden osalta verrattuna toimeentulotuen perusosien määriin. Tätä taustaa vasten... muutosten ei voitane katsoa vaarantavan välttämättömän toimeentulon turvaa.” ”Monilapsisissa perheissä näyttää

syntyvän sellaista mittasuhte-etua, että perusosan määrää voidaan alentaa lasten lukumäärän kasvaessa”.

Eduskunta edellytti, että ”...mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin on puututtava viivyttämättä. Erityisesti seurannassa on huomioitava lapsiperheiden taloudellinen asema, erikseen myös moni- ja monikkolapsisten perheiden asema,... ”

Toimeentulotuen saajien osuus kussakin lapsimääräluokassa heijastaa tämän luokan taloudellista asemaa suhteessa muihin perhekokoihin. Kuvio osoittaa, että 4+ perheillä menee suhteellisesti huonoiten ja 1990-luvulla tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet näiden perheiden asemaan muita lapsiperheitä voimakkaimmin. Vastaava kehitys on nähtävissä myös asumistuen osalta.

Voidaankin kysyä, että mistä toimeentulotuelta muita lapsiperheitä selvemmin pudonneiden 4+ perheiden lapset saavat nyt turvan toimeentulolleen? Kulutustutkimusten perusteella Tilastokeskuksen mukaan 4+ perheet joutuvat rajoittamaan kulutustaan tulojen vähyydestä johtuen.

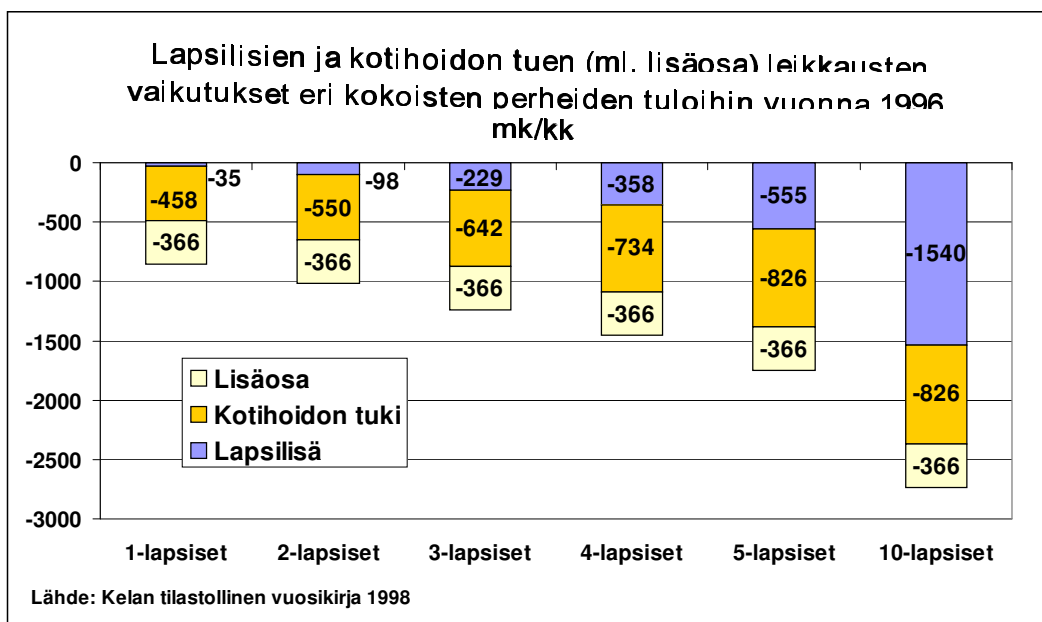
Leikkaukset ja muut taloudelliset tekijät graafissa näkyvien muutosten selittäjinä on syytä nähdä hypoteesina, ei lopullisena totuutena. Toivottavasti graafi antaa aihetta ajatteluun ja herättää kiinnostuksen jatkoselvityksiin. Mikäli jatkoselvityksissä taloudellisten leikkausten osuus vahvistuu yllä näkyvien muutosten syiksi, olisi tarpeen mm. lapsilisillä korjata tilannetta niin, että viimesijainen toimeentuloturva ei kenellekään muodostuisi ensisijaiseksi tukimuodoksi.

3. Lapsilisien ja kotihoidon tuen leikkausten kohdentuminen

Vuoteen 1994 ajoittui suuri lapsiperheiden tukijärjestelmän remontti, jonka seurauksena valtiollisesta ja kunnallisista lapsikohtaisista verovähennyksistä luovuttiin ja tämän kompensaationa nostettiin lapsilisää. Menettäjiä olivat jo tuossa vaiheessa lapsiperheet, sillä kompensaatiot mitoitettiin verohyötyjä pienemmiksi..

Leikkaukset saavuttivat vuonna 1996 huippunsa, jolloin lapsilisien vuoden 1995 heinäkuussa voimaan tullut leikkaus, 750 milj. mk, alkoi vaikuttaa koko voimallaan. Leikkaus oli erityisesti kohdistettu suuriin lapsiperheisiin (kuvio 3).

Myös kotihoidon tuen tasoa leikattiin, ensin vuonna 1995 jonkin verran ja vuonna 1996 kolmanneksella eli 1000 milj. markalla. Leikkauksen vaikutukset kohdistuivat sitä voimakkaammin, mitä suurempi perhe oli kysymyksessä. Myös lisäosan tasoa leikattiin. Esimerkiksi 4-lapsinen perhe, joka sai kotihoidon tuen täyden lisäosan, menetti leikkausten vuoksi yhteensä lähes 1500 mk kuukaudessa (kuvio 3).

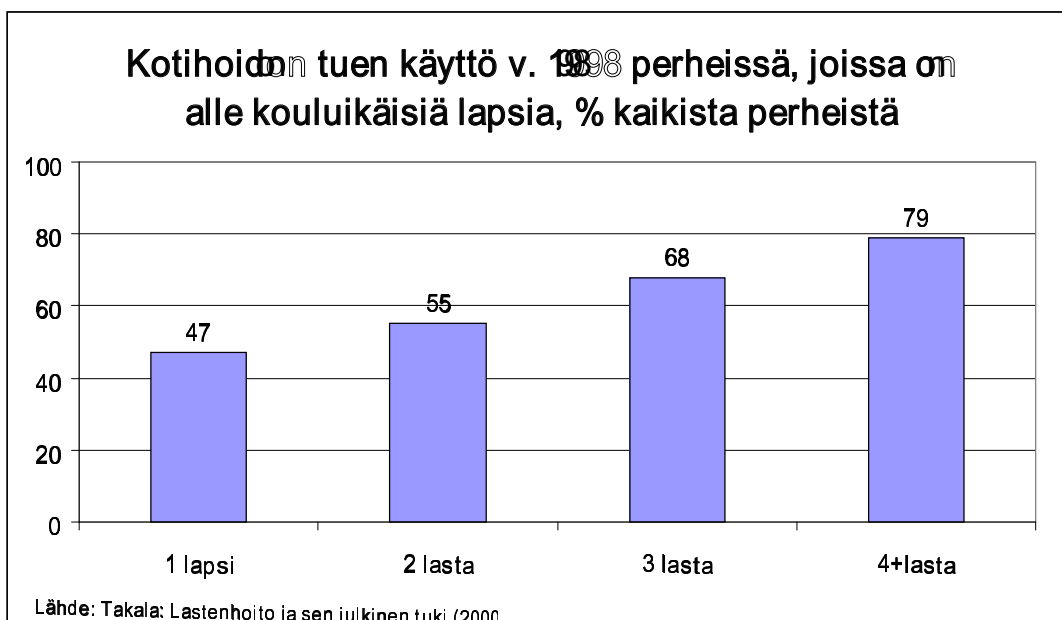

Kuvio 3: Vuosien 1995-96 lapsilisien ja kotihoidontuen leikkaukset vaikuttivat sitä enemmän, mitä enemmän oli lapsia.

Lapsilisien leikkausten vaikutukset koskettivat jokaista lapsiperhettä. Kotihoidon tuen käyttö on sen sijaan riippuvainen lasten iästä ja perheen valinnoista, minkä vuoksi leikkaukset kohdistuivat eri tavalla eri perheisiin. Mitä useampi lapsi perheessä on (joista ainakin yksi on alle 3-vuotias), sitä todennäköisempää on, että perhe valitsee lasten hoitomuodoksi kotihoidon tuen.

Kun tarkastellaan Pentti Takalan tutkimuksen ”Lastenhoito ja sen julkinen tuki” (Stakes 110/2000) otannan tuloksia havaitaan, että 53 % niistä perheistä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, on valinnut kotihoidon tuen (Takala, sivu 62). Otannan mukaan kotihoidon tuen käyttö lisääntyy perheeseen

kasvaessa (kuvio 4). Kolmilapsisissa perheissä kotihoito ja kunnallinen päivähoito ovat yhtä suosittuja; kun lapsia on tätä enemmän, kotihoito on ylivoimaisesti suosituin vaihtoehto (Takala, s. 49).

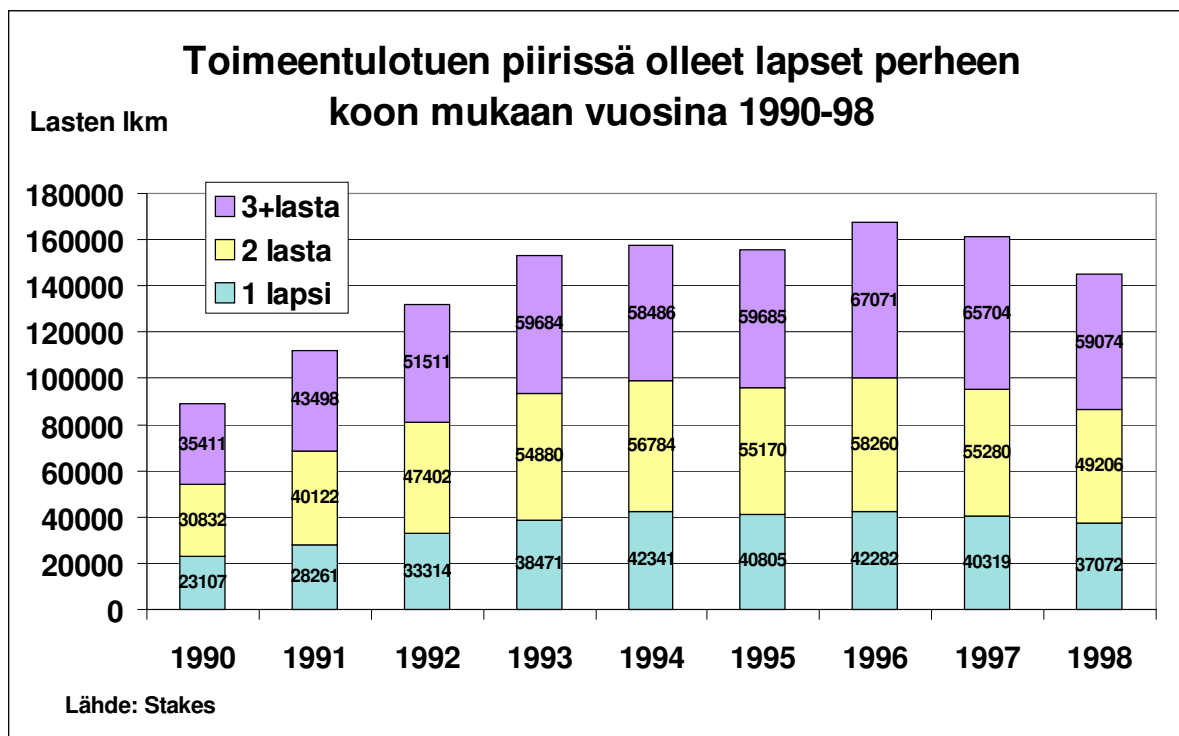

Kuvio 4: Alle kouluikäisten lasten määrä vaikuttaa kotihoidon tuen käyttöön. Mitä enemmän perheessä on alle kouluikäisiä lapsia, sitä todennäköisempää kotihoidon tuen käyttö on.

Lapsilisien leikkausten lisäksi siis myös kotihoidon tuen leikkaukset kohdistuivat erityisesti monilapsisiin perheisiin, kuten kuvion 4 perusteella voidaan päätellä. Seuraavaksi tarkastellaan sitä, miten edellä mainitut leikkaukset heijastuvat toimeentulotuen tarpeeseen eri kokoisissa perheissä lisätaustaksi kuviossa 1 näkyville muutoksille.

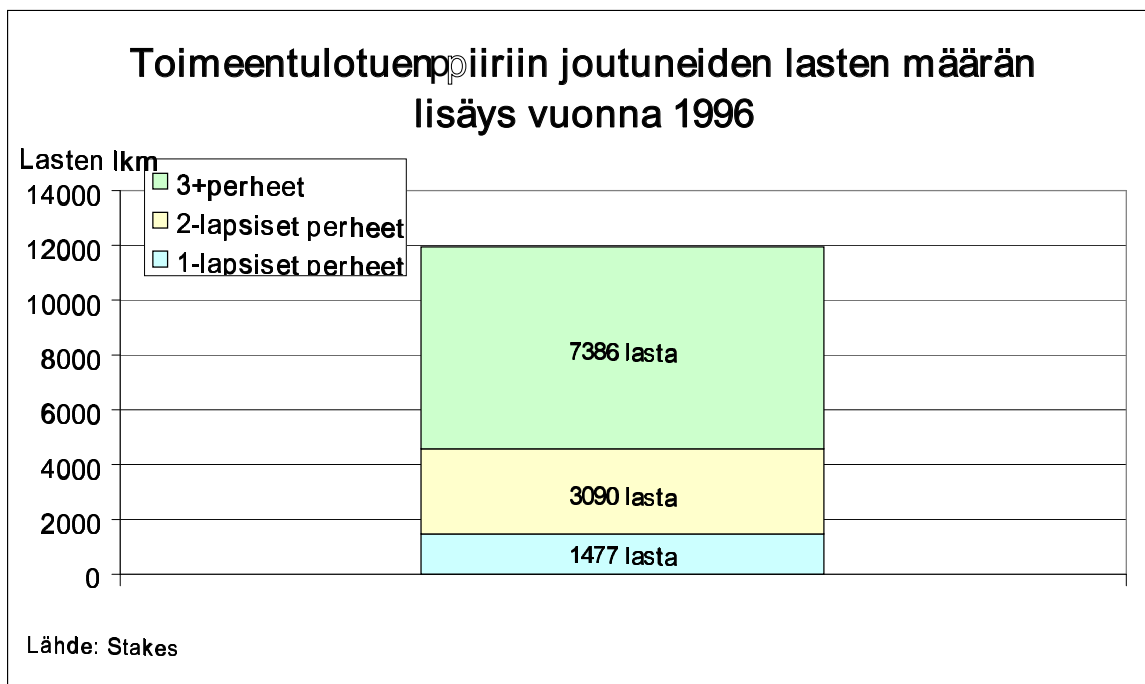
4. Toimeentulotuki ja lapset

Vuonna 1990 toimeentulotuen piirissä oli noin 90 000 lasta, vuonna 1998 vastaava luku oli lähes 150 000 lasta. 3+perheiden lapsia oli v.1998 toimeentulotuella noin 60 000, 2-lapsisten perheiden lapsia 50 000 ja 1-lapsisten vajaat 40 000. Tuen piirissä olevien lasten määrä saavutti huippunsa vuonna 1996, vajaat 170 000 lasta (kuvio 5).

Kuvio 5: Toimeentulotukea voidaan tarkastella myös lapsimäärän mukaan, jota lama ja leikkaukset koskevat, jolloin 3+ perheissä havaitaan olevan eniten lapsia toimeentulotuen piirissä.

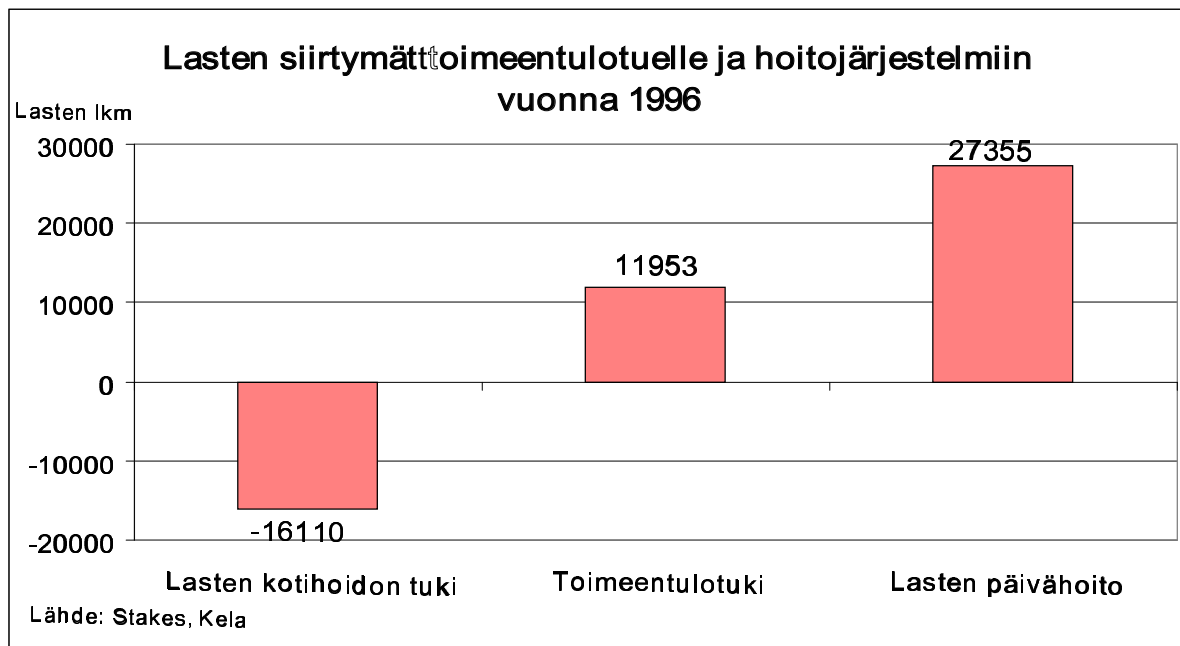
Toimeentulotuen piiriin joutuneiden lasten määrän kehitys oli samantyyppinen aina vuoteen 1995 asti, jonka jälkeen 3+lasten määrä nousi selvästi muita perhetyppejä enemmän (kuvio 5). Vuonna 1996 kasvoi toimeentulotuella joutuneiden lasten määrä selvästi: 3+lapsia tipahti toimeentulotuella lähes 7400, 2-lapsisten perheiden lapsia 3000 ja 1-lapsisten noin 1500, siis yhteensä lähes 12000 lasta (kuvio 6).

Kuvio 6: Vuoden 1996 erilaisten leikkausten yhteydessä toimeentulotuen piiriin joutui erityisesti monilapsisia perheitä.

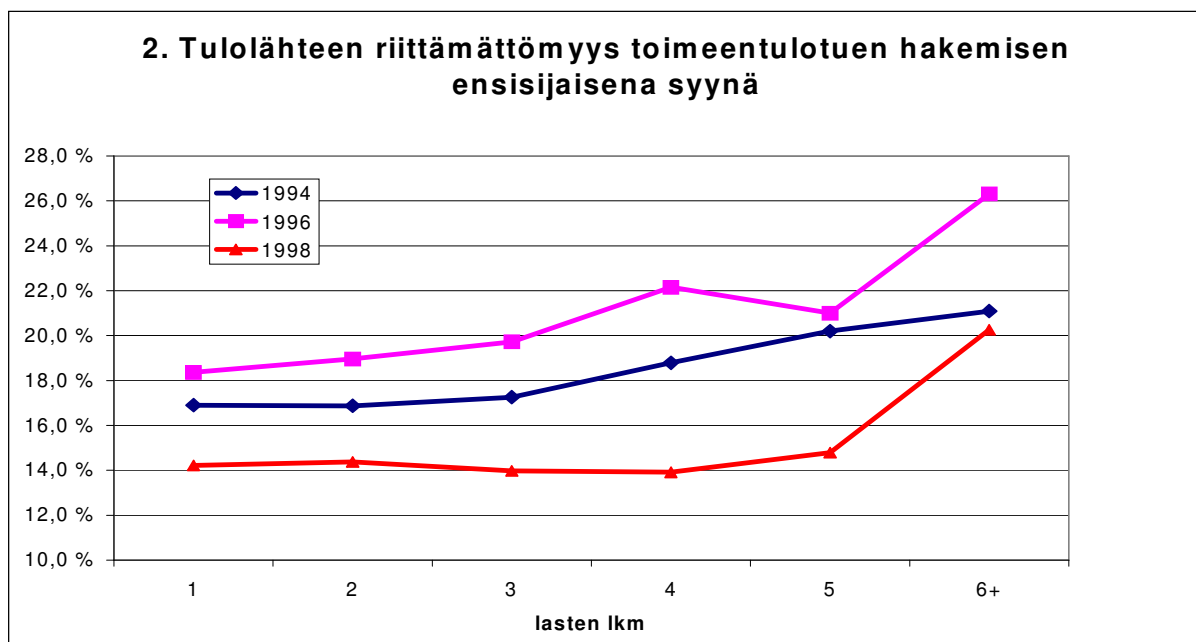
Lapsiperheisiin kohdistuneet leikkaukset aiheuttivat lasten suuria siirtymiä hoitojärjestelmien välillä vuonna 1996. Lasten kotihoidon tuelta poistui noin 16 000 lasta ja vastaavasti lasten päivähoitojärjestelmän piiriin siirtyi noin 27 000 lasta. Leikkausten säästövaikutukset jäivät olemattomiksi varsinkin, kun toimeentulotuen piiriin tuli 12 000 lasta lisää (kuvio 7).

Monilapsiset perheet joutuivat vuonna 1996 vaikeaan tilanteeseen. Lapsilisä- ja kotihoidon tuen leikkaukset pudottivat rajusti tuloja, eikä lasten siirtäminen päivähoitoon ollut kuin pienelle osalle perheistä mahdollinen vaihtoehto. Näilläkin perheillä päivähoitomaksut nousivat selvästi, koska enää päivähoitomaksujen määrittämisessä ei otettu huomioon kuin kaksi lasta.

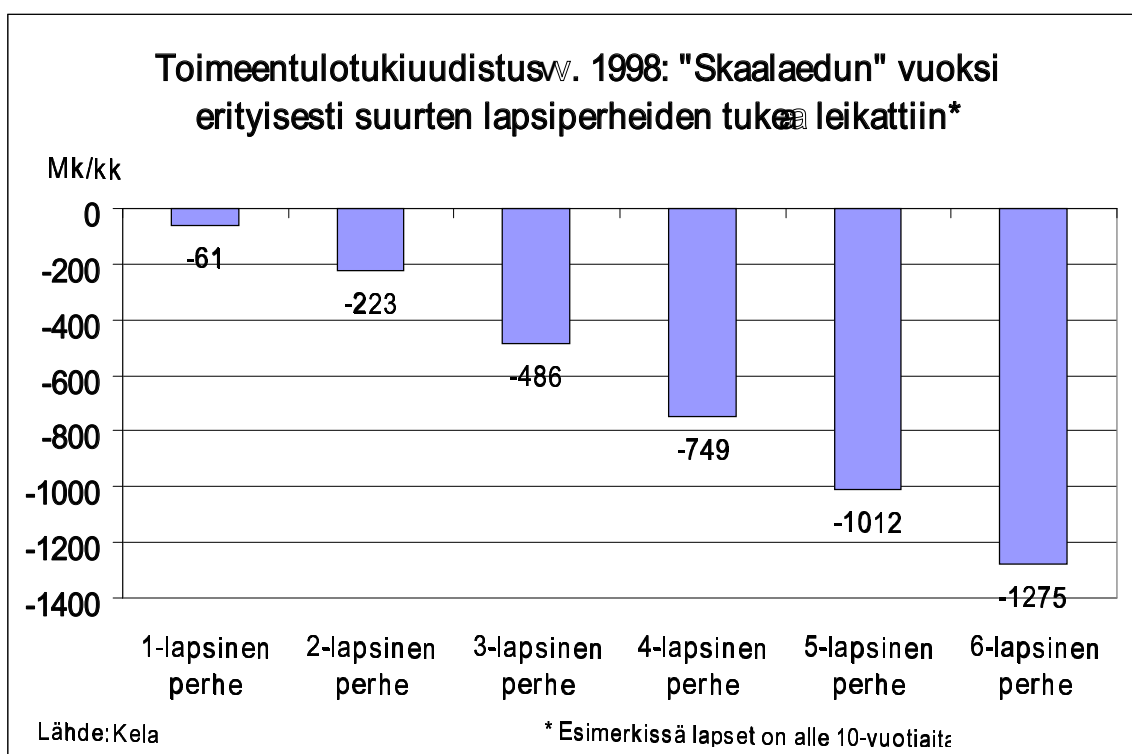
Kuvio 7: Leikkaukset lapsilisiin ja kotihoidontukeen vaikuttivat, mutta syntyikö säästöjä?

Tulojen riittämättömyys oli useampilapsisilla perheillä useammin toimeentulotuen hakemisen ensisijaisena perusteena, kuin vähälapsisilla perheillä (kuvio 8). Tämä on toiseksi tärkein peruste toimentulotuen hakemiseen työttömyyden jälkeen kaikissa perhekokoluokissa. Työttömyys sen sijaan oli monilapsisilla perheillä ensisijainen syy harvemmin, kuin 1-2 lapsisilla perheillä.

Kuvio 8: Tulolähteen riittämättömyys on osuudeltaan toiseksi suurin ensisijaisista toimeentulotuen hakuperusteista. Sen osuus kasvaa lapsimäärän kasvaessa

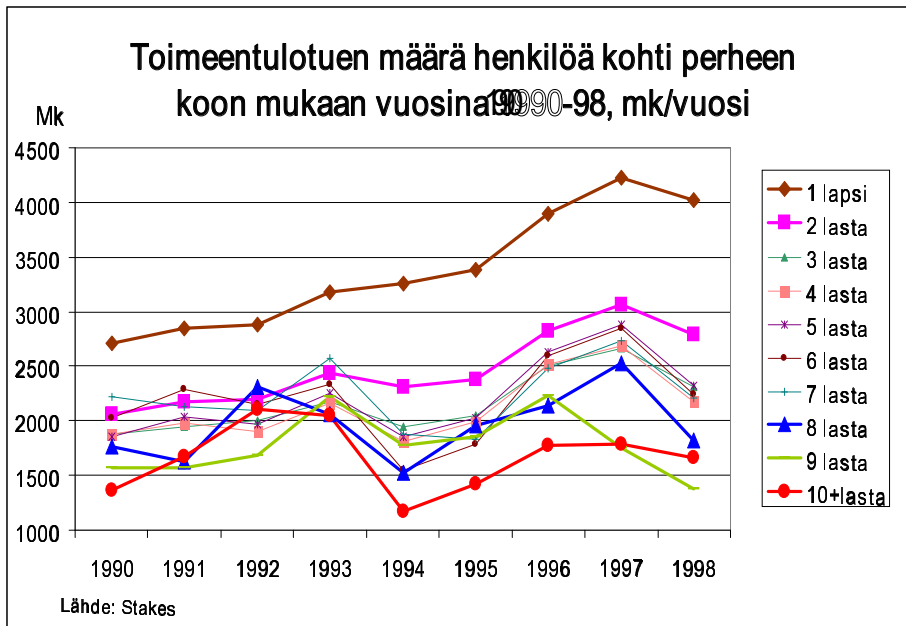
Lapsiperheiden toimeentulotukimenot kasvoivat vuoden 1996 nousun jälkeen vielä vuonna 1997, vaikka talouskehitys jatkui erittäin myönteisenä. Ilmiö kuvastanee tehtyjen leikkausten rajuutta ja äkillisyyttä; perheillä ei ollut keinoja omin avuin selviytyä syntyneestä tulojen pudotuksesta. Vuonna 1998 lapsiperheiden toimeentulotuen menot näyttävät kääntyneen laskuun (kuvio 11). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsiperheiden taloudellinen tilanne olisi helpottunut. Itse asiassa ainakin monilapsisten perheiden tilanne huonontui, sillä toimeentulotuen markkamäärän kääntyminen laskuun saatiin aikaan kiristämällä tuen ehtoja (kuvio 9).

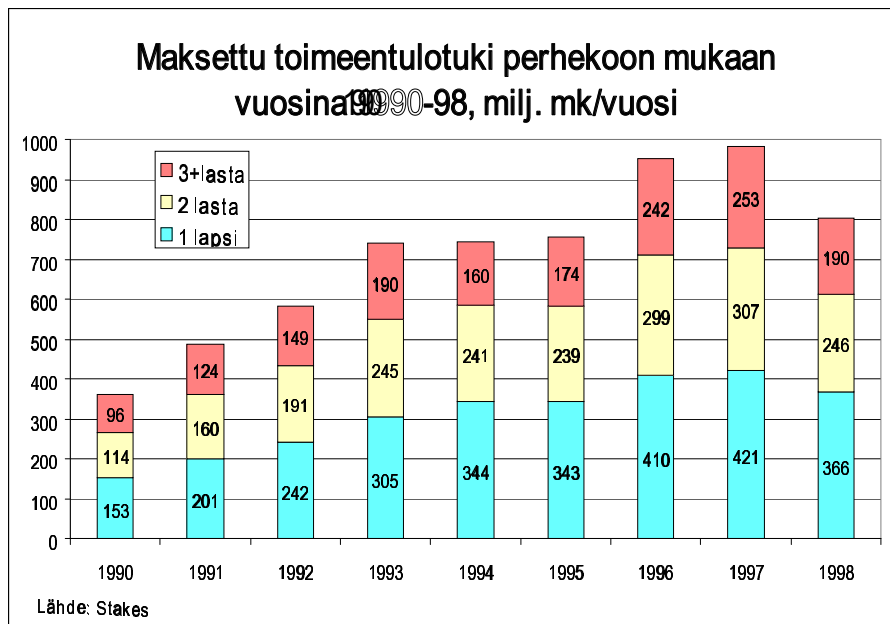
Kuvio 9: Toimeentulotuen ehtojen kiristämisen vaikutus vuonna 1998 .

Eduskunta hyväksyi lain esitetyssä muodossa siten, että perusosaa pienennettiin 5 %-yksikköä toisesta ja 10 %-yksikköä kolmannelta ja sitä seuraavista lapsista. Esityksen mukaan ”Muutos ottaa samalla huomioon sen, että perhepoliittisten tukien uudistamisen yhteydessä vuonna 1994 korotettiin erityisen voimakkaasti monilapsisten perheiden lapsilisiä.” Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan sanallakaan viitata vuoden 1995 päätökseen leikata lapsiperheiden lapsilisiä 750 miljoonalla markalla (vrt. myös luku 2 sivuilla 4-5), joka kohdistui erityisesti monilapsisiin perheisiin.

Stakesin tilastojen tarkastelu osoittaa, että vuoden 1998 toimeentulotukimenojen vähennys johtuu ehtojen kiristymisestä, sillä henkilöä kohti myönnetty summat ovat pienentyneet (kuvio 10). Henkeä kohti laskettua tukisummaa on useampilapsisilla perheillä leikattu huomattavasti enemmän kuin 1- ja 2-lapsisilla perheillä. ”Skaalaedun” nimissä suuret lapsiperheet joutuvat selviämään puolet pienemmällä henkeä kohti lasketulla tuella kuin 1-lapsiset perheet.

Kuvio 10: Henkilöä kohti lasketut keskimääräiset toimeentulotuet osoittavat, että lapsiperheillä minimikulutustaso olisi saavutettavissa varsin vähällä panostuksella, kun ottaa huomioon monilapsisten perheiden vähäisen määrän.

Kuvio 11: Lapsiperheille maksetuista toimeentulotuista menee markkamääräisesti suurin osa 1 ja 2 -lapsisille perheille (vrt. lapsimääriä kuviossa 5 sivulla 8).

Vuoden 1998 toimeentulotuen leikkauksia oli tarkoitus kompensoida parantamalla asumistuen ehtoja. Käytännössä kompensaatio jäi keskimäärin noin 150 markan kertanostoksi eri perhetyypeissä, mikä ei riittänyt kattamaan kuin pienen osan toimeentulotuen leikkauksesta, kun

kysymyksessä oli monilapsinen perhe (Kelan tilastot). Pienten lapsiperheiden osalta sen sijaan kompensatio toimi paremmin.

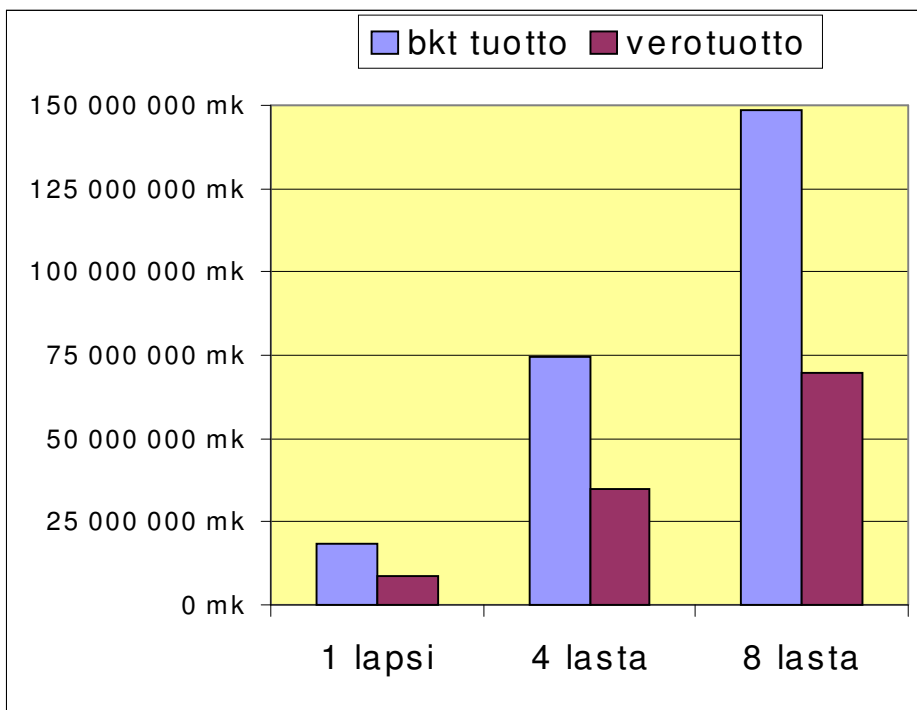
Toimeentulotuki lasta ja henkeä kohti jää siis selvästi sitä pienemmiksi, mitä suurempi perhekoko on (kuvio 10). 3+perheiden toimeentulotuki maksoikin v. 1998 vajaat 200 milj. mk, kun 2-lapsisten osalta menot olivat noin 250 milj. mk ja 1-lapsisten osalta yli 350 milj. mk. Lisäpanostuksen tarve lasta kohti toimeentulotuen tarpeen poistamiseen on siis sitä pienempi, mitä suuremmasta perheestä on kysymys. Valtiontalouden kannalta taloudellinen lisäpanostustarve on vähäinen perheiden pienestä määrästä johtuen.

5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

1990-luvulla on lapsiperheiden tukijärjestelmiä "kehitetty" leikkaamalla 3+perheiden etuuksia ja tukia sekä vähentämällä 3+perheiden valinnanmahdollisuuksia. Leikkaukset ovat lisänneet erityisesti 3+ perheiden osalta kustannuksia toimeentulotuessa, lasten päivähoidossa ja todennäköisesti myös työttömyysturvassa ja lisänneet samalla hallinnollista työtä ilman vastaavaa hyötyä. Monet perheet ovat syrjäytyneet tukijärjestelmien ulkopuolelle samaan aikaan kun toiset ovat voineet käyttää täysimääräisesti yhteiskunnan palveluita.

- ❑ Indeksikorotusten puuttuminen lapsilisistä ja kotihoidon tuesta on heikentänyt tukijärjestelmiä ja kireä verotus vähentää lisäansioiden tehoa. Perheille välttämättömien investointien tekeminen vaikeutuu, ja syrjäytymiskehitys näyttää väistämättömältä, ellei 3+perheiden elämisen edellytyksiä ryhdytä pitkäjänteisesti parantamaan.
- ❑ Monilapsisten perheiden toimeentulotuen menot ovat henkeä kohti laskettuna pieniä. Indeksitarkistusten puuttumisen ja vuonna 1995 tehdyn leikkauksen korjaamisella voidaan valtaosa toimeentulotuen varassa olevia lapsia siirtää pysyvästi takaisin ihmisarvoiseen ja tulevaisuuteen luottavaan sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen. Samalla voidaan antaa toivoa myös niille keskituloisille lapsiperheille, jotka kamppailevat kasvavien taloudellisten vaikeuksien keskellä, vaikka molemmilla huoltajilla saattaa olla kohtuullisen hyvät palkkainen työpaikka. Lapsilisiin tuleekin tehdä vähintään 10 % tasokorjaus sekä muuttaa lakia siten, että lapsilisiä tarkistetaan vuosittain automaattisesti elinkustannusindeksin muutoksella.
- ❑ Myytti skaalaedusta tulisi systemaattisen tutkimuksen avulla selvittää, jotta 3+perheille voidaan kohdentaa oikein mitoitettua tukea. Hoitojärjestelmiä tulee kehittää sellaisiksi, että ne soveltuvat 3+perheille. Tällöin on avainasemassa kotihoidon tuki ja sen riittävä taso. Lapsilisien porrastus tulee säilyttää lapsimäärän mukaan kasvavana, jotta sen vaikutus ei syrji monilapsisia perheitä.
- ❑ Lapsiperheet ovat kansakunnan kannattavin investointi. Varsinkin monilapsiset perheet ovat yhteiskunnalle edullinen ja tuottava sijoitus (kuvio 12). Vaikka monilapsisten perheiden tukiverkkoa huomattavasti parannettaisiin, olisi se edelleenkin lapsikohtaisilta investointimenoiltaan 1- ja 2-lapsisten perheiden investointimenoja selvästi edullisempaa.

3+lapsia on Suomessa vielä noin kolmasosa kaikista lapsista, he ovat voimavara, jotka hyvin hoidettuina palkitsevat huolenpidon moninkertaisesti.

Kuvio 12: Yhden lapsen 35 vuoden elämäntyön tuotto bkt:llä mitattua on keskimäärin 18,6 mmk, josta verotuotto on keskimäärin 8,7 mmk. Näistä tuotoista tullaan maksamaan tulevaisuuden sosiaali- ja eläketurva, vanhuusaikamme hyvinvointi.